

3. Βάσις τῆς λύσεως : γενικὴ θεωρία τῆς συνδέσεως ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου.

A. Τελευταία βάσις : σύνδεσις ἐν γένει.

Ἦδη ὁ «Φαίδων» μᾶς ἐδίδαξε νὰ ἀναζητῶμεν τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ εἶναι (τῶν ὄντων) εἰς τοὺς «λόγους», τοῦτέστιν ὄχι εἰς τὰς ἀφρημένας ἐννοίας ἀλλ' εἰς τὰς κρίσεις. Τὸ συναπὲς ὅμως τῆς μεθόδου τῶν Ἰδεῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἀνατρέξωμεν ἀπὸ τῶν κρίσεων εἰς τὴν κρίσιν. Οὕτω δὲ πρῶτον εἰς τὴν «Πολιτείαν» (511 A) ἀντὶ τῆς λέξεως **λόγοι ἐτέθη : αὐτὸς ὁ λόγος**. Τὸ συμπέρασμα τοῦ κριτικοῦ μέρους τῆς ἐρεύγης τοῦ «Σοφιστοῦ» ἦτο ὅτι πρὸ πάσης ἀποδείξεως καθορισμοῦ «τῶν ὄντων» ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν σαφεῆ ἰδέαν τῆς ἀρχηγόπου ἐννοίας «τοῦ ὄντος» ἤδη ἀναμύνομεν ἡ ἱετικὴ σύνθεσις τῆς περὶ τοῦ εἶναι θεωρίας (251 καὶ ἑ.) νὰ ὁρηθῆ ἀπὸ τῆς κρίσεως, ἀπὸ τῆς συνδέσεως ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου ἐν γένει.

Εἰς τὰς κρίσεις συνδέονται πολλὰ κατηγορούμενα μεθ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου (251 B ἐν ἑκάστον ὁ σ ο θ ἔ μ ε ν ο ι). εἶνε ἀληθὲς ὅτι φιλόσοφοι τινες ἐθεώρησαν κατ' ἀρχὴν ἀπαράδεκτον τὸ νὰ συνδεθῆ ἐν τῇ κρίσει τι (ὡς ὑποκείμενον) πρὸς ἕτερον (ὡς κατηγορούμενον) (252 B : **οὐ μὴδὲν ἐὼντες κοινωνία παθήματος ἑτέρου θάτερον προσαγορεύειν**) τ. ἑ. παρεξήγησαν τὴν σοφία θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς λογικὴν ἀφομοίωσιν. Πολλὰ, ἔλεγον, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ἓν, ἓν νὰ εἶνε πολλὰ· δὲν θὰ ἐπετρέπετο ἐπὶ παραδείγματι νὰ εἴπωμεν : ἄνθρωπός τις εἶνε ἀγαθός, ἀλλὰ μόνον ἄνθρωπος εἶνε ἄνθρωπος καὶ ἀγαθὸν εἶνε ἀγαθόν. Τοιαυτοτρόπως ὅμως θὰ καθίστατο ἐν γένει ἀδύνατον νὰ εἴπωμεν τι. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἦτο πλέον δυνατόν νὰ εἴπωμεν : ὑπάρχει κίνησις ἢ ὑπάρχει ἀκίνησις διότι οὕτω θὰ συνεδέομεν ἤδη μετὰ τῶν ἐννοιῶν τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἀκινήσεως τὴν τοῦ εἶναι· θὰ ἤρουντο δὲ οὕτω ἐξ ἴσου ὅλα αἱ διάφοροι γνώμαι περὶ τοῦ ὄντος. Γελοιοδέστερον δὲ πάντων περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτὸν ἑκαίνο, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν ὅτι ἐκάστη ἐννοία ὑπάρχει ἀπολύτως καὶ ἑαυτήν, κενωρισμένη ἀπὸ πασῶν τῶν λοιπῶν, διότι ἀκριβῶς καὶ ἦν στιγμὴν λέγει τοῦτο συνδέει μετὰ τοῦ ὑποκειμένου (ἐκάστη ἐννοία) τὰ κατηγορούμενα «εἶναι» «κεχωρισμένη» «ἀπ' ἄλλων» καὶ «καθ' ἑαυτήν». (252 C).

Ἐξ ἄλλου ὅμως πάλιν δὲν συνδέονται ἀδιακρίτως ὅλα αἱ ἐννοιαὶ μεθ' ὅλων, π. χ. στάσις δὲν εἶνε κίνησις, κίνησις δὲν εἶνε στάσις· ἐπὶ τῶν ἀφρημένων ἄρα ἐννοιῶν συμβαίνει ὅ,τι καὶ ἐπὶ τῶν γραμμάτων, ὅτι τοῦτέστι δὲν συναρμόζονται ἀδιακρίτως πάντα μετὰ πάντων, ἀλλὰ μόνον ὀρισμένα μεθ' ὀρισμένων· ἐκ τούτων δὲ κατὰ προτίμησιν, πρὸ πάντων τῶν ἄλλων, χρησιμεύουσι τὰ φωνήεντα ὡς κοινοὶ ὅλων δεσμοί, εἰς τρόπον ὅστε ἄνευ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συνδεθῶσι καὶ τὰ λοιπὰ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ὑπάρχουσιν ὀρισμένοι διὰ πασῶν διερχόμενοι, συνέχοντα

έννοιαι αἱ ὅποια καθιστῶσι κατ' ἀρχὴν δυνατὴν τὴν σύνδεσιν, καὶ πάλιν ἄλλοι ἐπίσης διὰ πάντων διερχόμενοι λόγοι διακρίσεως τῶν έννοιῶν (253 BC). Ὡς δὲ εἶνε ἔργον ἰδίας ἐπιστήμης, τῆς γραμματικῆς, νὰ γνωρίζη ποῖα γράμματα συνδέονται καὶ μετὰ ποίων, ἔργον ἄλλης ἐπιστήμης, τῆς μουσικῆς, νὰ γνωρίζη πῶς συνδέονται πρὸς ἀλλήλους οἱ ὀξύτεροι καὶ βαθύτεροι φθόγγοι, οὕτω ἀπαιτεῖται καὶ ἰδία ἐπιστήμη διὰ νὰ γνωρίζωμεν ποῖαι έννοιαι, αἱ ὅποια ένταῦθα ἀποκαλοῦνται *εἶδη*, πολλάκις ὅμως καὶ *γένη*, ἀλλ' ἐπίσης καὶ *ιδέαι*, συμφωνοῦσι, πρὸς ποίας, καὶ ποῖαι δὲν συμβιβάζονται πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἂν ὑπάρχουσι τοιαῦτα διὰ πασῶν διερχόμενα έννοιαι αἱ ὅποια καθιστῶσι, κατ' ἀρχὴν, δυνατὴν καὶ θεμελιώσαι τὴν σύνδεσιν καὶ τὸν χωρισμόν. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη εἶνε ἡ *Διαλεκτικὴ* ἢ ὅποια ἤδη καὶ εἰς τὸν «Φαῖδρον», καίτοι ὄχι ἀκριβῶς ἐν ταύτῃ τῇ έννοίᾳ, ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐπιστήμη τῆς συνδέσεως καὶ τοῦ χωρισμοῦ, τῆς συνδέσεως καὶ ἀναλύσεως (*συναγωγὴ καὶ διαίρεσις*) τῶν έννοιῶν.

Ἐιδικώτερον δὲ διαιρεῖται εἰς τρεῖς βαθμίδας ἡ γνῶσις τῶν μεταξὺ τῶν έννοιῶν σχέσεων (253 DE, ἐρμηνευτέον κατ' ἀναλογίαν πρὸς 254 BC).

1) Περίληψις ὁσωνδήποτε πολλῶν καθ' ἕκαστον, κεχωρισμένως κειμένων ὕλικῶν ἀντικειμένων (*ένδος ἐκάστου κειμένου χωρὶς*) εἰς μίαν ἐπι πάντων αὐτῶν ἐκτεινομένην ένότητα (περιλαμβάνουσαν ἄρα τὴν ἀόριστον αὐτῶν πληθὺν ἐν ὀρισμένη ὀλότητι (*μίαν ιδέαν*) π.χ. ἐρυθρόν).

2) Περίληψις πολλῶν τοιούτων ἀπ' ἀλλήλων διαφόρων ένοτήτων (Ἰδεῶν) ὑπὸ μίαν περιληπτικωτέραν τοιαύτην (ὑπαγωγὴ ὑπὸ τὴν μείζονα έννοιαν, π. χ. τοῦ ἐρυθροῦ, κυανοῦ κτλ., ὑπὸ τὴν έννοιαν τοῦ χρώματος).

3) Ἡ ἀνεύρεσις (ἐκάστοτε) μιᾶς τελευταίας Ἰδέας ἢ ὅποια διερχομένη διὰ πασῶν τῶν πολλῶν Ἰδεῶν (*δι' ὄλων πολλῶν=διὰ πάντων* 253 AC, 254 C) ἀποτελεῖ μίαν ένότητα (τουτέστι τὴν Κατηγορίαν π. χ. ποιότητος), ἐνῶ ταῦτοχρόνως ἄλλαι έννοιαι (ὡς ἀνήκουσαι εἰς ἄλλην Κατηγορίαν) ἀνάγκη τελείως νὰ ἀποχωρισθῶσι τούτων (νὰ μὴ ληφθῶσι τουτέστιν ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐρεύνῃ). Αἱ αὐταὶ τρεῖς βαθμίδες ἐπαναλαμβάνονται κάπως ὅμως ἀσαφῶς διατυπούμεναι, τοῦθ' ὅπερ σαφέστερον ὑποδεικνύει τὴν σκοπομένην διαβάθμισιν, ἐν 254 B C, ὡς ἐπέκτασις τῆς συνδέσεως «ἐπὶ ὀλίγων, ἐπὶ πολλῶν, ἐπὶ πάντων».

Δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἐκτεθῇ ένταῦθα ἡ ὄλη ἀρκούντως μακροσκελὴς ἐρευνα περὶ τοῦ ποῖαι έννοιαι δύνανται νὰ συνδεθῶσι μετὰ ποίων, ἀλλ' ἡ συζήτησις θὰ περιορισθῇ εἰς ὀλίγας ἀνωτάτας έννοίας, ἐπ' αὐτῶν ὅμως θὰ ἀχθῇ εἰς πέρας : ἀνώταται έννοιαι ἢ ἀκριβέστερον μέγιστα, σημαίνει περιεκτικώτεραι· ἀνάλογος εἶνε καὶ ἡ ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» ἔκφρασις «μεγίστη» ἐπιστήμη (*μέγιστον μάθημα*).

Καὶ οὕτω ἔχει τεθῇ τὸ πρόβλημα τῶν Κατηγοριῶν κατὰ τὴν αὐστηροτάτην αὐτῶν έννοιαν ὡς ἀνωτάτων εἰδῶν συνδέσεως καὶ κρίσεως. Ἄν δὲ ταῦτοχρόνως λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ χωρίον 259 D E, τὸ ὁποῖον

ἐκ νέου ἀπορᾶ τὴν ἐν γένει διατύπωσιν τοῦ ζητήματος τοῦ δυνατοῦ τῆς κρίσεως κατ' ἀρχὴν, ἀποκτῶμεν ὡς τελευταίαν βίασιν : τὸ λεγόμενον, τὴν κρίσιν (ὁ λόγος) στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἐν γένει συνδέσεως (συμπλοκῆ) τῶν ἐννοιῶν. Ὅστις αἶρει τὴν σύνδεσιν ἐν γένει ἢ ὅστις θέλει νὰ συνδέῃ ἀδιακρίτως (ἀμῆ γέ. πη) οἰασδήποτε ἐννοίας, αἶρει πᾶσαν ἐννοίαν τοῦ «λόγου», τῆς κρίσεως καὶ πᾶσαν γνῶσιν. Τὰ θεμελιώδη εἶδη τῆς κρίσεως ἀνάγκη νὰ βασιζῶνται ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν εἰδῶν τῆς συνδέσεως, ἐπὶ ἐκείνων τῶν θεμελιωδῶν τῆς συνδέσεως τρόπων οἱ ὅποιοι διὰ πασῶν τῶν συνδέσεων διερχόμενοι καθιστῶσι ταύτας δυνατάς. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἀρνητικοὶ τρόποι· καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ χωρισμὸς τῶν ἐννοιῶν θὰ ἀποδειχθῆ ὡς εἶδος συνδέσεως.

Ἀπλῶς διὰ μίαν παρατήρησιν, ἐν εἴδει προσθήκης, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε ἐνταῦθα ὁ κατὰλληλος τόπος. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως τῶν κατὰ ζεύγη ἐννοιῶν : διατήρησις— ἀλλοίωσις καὶ ταυτότης διαφορᾶ, σχέσεως μὲ τὴν ὅποιαν ἔχομεν ἐξουκειωθῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ «Παρμενίδου», καθίσταται φανερὸν ὅτι διὰ τῶν ἤδη κτηθέντων ἀποτελεσμάτων ἐτέθη ἡ βίασις τῆς ἀρχῆς μᾶς γενικῆς ἀμοιβαίας σχετικότητος ὅλων τῶν οὕτω κατὰ ζεύγη ἀπέναντι ἀλλήλων ἰσταμένων θεμελιωδῶν ἐννοιῶν, καὶ μάλιστα ἤδη ἐν αὐτῷ τῷ κύκλῳ τῶν «Εἰδῶν» καὶ ὄχι ἀπλῶς τῶν φαινομένων· καὶ τοῦτο ὄχι μόνον ἐν τῇ γενικῇ σημασίᾳ ὅτι κατ' ἀρχὴν ἰσχύει τὸ δυνατόν τοῦ συνδυασμοῦ, καὶ μάλιστα ἡ ἀναγκαία ἔνωσις, τῶν ἀνά· δύο ἀντιφατικῶς πρὸς ἀλλήλους καθορισμῶν ἐντὸς ἐνὸς συνεχοῦς τοῦ εἶναι καὶ τῆς διανοήσεως, ἀλλὰ εἰς τρόπον ὅστε ἀκριβῶς ἐν τῷ συνεχεῖ τούτῳ τῆς διανοήσεως ἔχουσι τὰ θεμέλια αὐτῶν αἱ ἐννοιαὶ τῆς κινήσεως, τῆς γενέσεως, τῆς διαφορᾶς καὶ πρὸ παντὸς τῆς συνδέσεως ἐν τῇ πληρεστάτῃ σημασίᾳ τῆς αὐστηρῶς λογικῆς συνοχῆς. Ἀπόλυτος ἀκίνησις ἀποκλείουσα πᾶσαν ἀλλοίωσιν, ἀπόλυτος ταυτότης ἀρνούμενη πᾶσαν διαφορὰν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ νοηθῆ μόνον ἐὰν αἱ ἐννοιαὶ ἦσαν ἀπολύτως ἀπομεμονωμένα· ἐὰν ὅμως ἐκλείψῃ ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἀντὶ ταύτης πᾶσαι καθαρὰ διανοήσις ἀποκτήσῃ ἐσωτάτην καὶ ζωτικωτάτην σχέσιν πρὸς τὰ πάντα, ἀμέσως θὰ τεθῶσι τὰ θεμέλια, ἐν τῇ σχετικότητι ταύτῃ καὶ δι' αὐτῆς, εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς σχέσεως καὶ δὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς συνεχοῦς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς μᾶς εἰς τὴν ἄλλην· ταύτοχρόνως ὅμως ἐν τῇ κατὰ νόμον ἐκτελουμένῃ ταύτῃ μεταβάσει θεμελιούται καὶ ἡ ὀρθὴ ἀποψις περὶ ἀκινήσεως καὶ ταυτότητος ὡς ἐπίσης καὶ περὶ ἀλλοιώσεως καὶ διαφορᾶς. Καὶ αὐτὰ θὰ τὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἡ περαιτέρω πορεία τῆς τόσον ἐμβριθῶς διατεταγμένης συναγωγῆς.

Β. Οἱ θεμελιώδεις τρόποι τῆς συνδέσεως (ἀνώτατα γένη)

Ὡς ἀνώτατα γένη ἀπεδείχθησαν ἤδη ἀνωτέρω (250 BC) τὰ ἀκόλουθα τρία : εἶναι, στάσις, ἀλλοίωσις, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς ἐπίσης ἐκεῖ

ὑπεστηρίχθη ἤδη, τὰ δύο τελευταῖα δὲν δύνανται νὰ συνδεθῶσιν πρὸς ἄλληλα, ἐνῶ τὸ εἶναι συνδέεται μεθ' ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστον ἐξ αὐτῶν εἶνε μὲν ὁμοιον πρὸς ἑαυτὸ διάφορον δὲ τῶν λοιπῶν, ἐξάγονται δύο ἄλλαι ἐξ ἴσου θεμελιώδεις ἔννοιαι, περὶ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται κατόπιν ἀκριβῶς ὅτι δὲν συμπίπτουσι πρὸς οἵανδήποτε ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν τριῶν· αἱ δύο αὗται ἔννοιαι εἶνε ἡ ταὐτότης καὶ ἡ διαφορά. Εἰς τὰς πέντε ταύτας ἀνωτάτας ἔννοιαις περιορίζεται ἡ ἔρευνα, ὅχι διότι αὗται ἐξαντλοῦσι τὸ θέμα ἀλλὰ διότι ἐξαρκοῦσι διὰ τὸν παρόντα σκοπὸν.

Ἐδῶ εἶνε ἡ κατάλληλος στιγμή διὰ νὰ συγκρίνωμεν τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα πρὸς ἄλλα χωρία τοῦ Πλάτωνος ἀφορῶντα τὸ σύστημα τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν. Μεγάλην πρόοδον ἐσήμαινεν ἡ ἐν τῷ «Φαίδωνα» ἀναγνώρισις τοῦ «ἀναλλοιώτου» καὶ τοῦ «ἀλλοιωτοῦ» ὡς τῶν δύο γένων τοῦ ὄντος, ἀκόμη δὲ μεγαλειτέραν τὸ ὅτι ἐν λεπτομερεῖ συναγωγῇ ἀπεδείχθη τὸ δυνατόν τῆς ἀλλοιώσεως ἄνευ βλάβης τῆς διατηρήσεως τῆς μορφῆς ἢ τῶν Ἰδεῶν. Ἀπὸ τούτων αὐτόχρημα φαίνεται ὅτι ὁρμᾶται ὁ «Σοφιστής» ὅταν ὡς θεμελιώδη ἔννοιαν ἀμέσως μετὰ τὸ εἶναι ἀναφέρει τὰς δύο ταύτας ἔννοιαις: στάσιν (διατήρησιν) καὶ ἀλλοίωσιν. Ἐν πάσῃ περιπτύσει καὶ κατὰ τοῦτο ἀκόμη φθάνει ὁ «Σοφιστής» πέραν τοῦ «Φαίδωνος» ὅτι ὅχι μόνον διαιρεῖ ὁλόκληρον τὸ πεδίον «τῶν» ὄντων εἰς τὰ δύο «εἶδη» τοῦ ἀναλλοιώτου καὶ τοῦ μεταβλητοῦ, ἀλλ' ἀμέσως (254 D) καὶ ἐν ἴσῃ μοίρᾳ θέτει πλησίον ἀλλήλων ὡς «ἀνώτατα γένη»: εἶναι, στάσιν καὶ ἀλλοίωσιν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰς τὸν «Σοφιστήν» δὲν εὐρίσκομεν ὀξικωτέραν τινὰ συναγωγὴν πλὴν τοῦ ὅτι ἐὰν δὲν ὑπῆρχε καθόλου ἢ ἐὰν ὑπῆρχε μόνον ἡ ἀλλοίωσις ἢ κατεστρέφετο ζωὴ, ψυχὴ, νοῦς καὶ ἐπιστήμη, τούτῳ ὅπερ ἀρκεῖ βεβαίως διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸ ἀπαραίτητον ἀμφοτέρων τόσον τῆς ἀλλοιώσεως ὅσον καὶ τῆς διατηρήσεως, ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατόν καὶ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπόδειξις τῆς τελευταίας αὐτῶν λογικῆς βάσεως. Ἐνταῦθα ὅμως δικαιούμεθα νὰ προὑποθέσωμεν τὴν λίαν ἐμβριθεῖ θεμελιώσιν τῶν ἐννοιῶν τούτων τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς ἡμᾶς ὁ «Παρμενίδης» ὅπου, κατ' οὐσίαν ὡς καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα», προηγήθησαν ἡ θέσις, ἄρνησις καὶ ἀντίθεσις, μόλις δὲ μετὰ τοῦτο ἀπεδείχθη τὸ γίνεσθαι ὡς μέσον διὰ νὰ καταστήσῃ νοητὴν τὴν συνύπαρξιν τῶν ἀντιφατικῶν ἐννοιῶν. Ἐὰν δὲ ἐνταῦθα, ἀντιστρόφως, ἢ ταὐτότητος καὶ μὴ-ταὐτότητος, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ θέσις, ἄρνησις καὶ ἀντίφασις, ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον ὡς στηριζόμεναι, καίτοι τῇ ἀληθείᾳ ὀλίγον τι ἐπιπολαίως, ἐπὶ τῶν προηγουμένως τεθεισῶν ἤδη ἐννοιῶν: εἶναι, στάσις, (διατήρησις) καὶ ἀλλοίωσις, δυσκόλως εἶνε δυνατόν τοῦτο νὰ σημαίνῃ λογικὴν προτεραιότητα τῆς διατηρήσεως καὶ ἀλλοιώσεως ἀπέναντι τῆς ταὐτότητος καὶ διαφορᾶς· διότι εἶνε παρὰ πολὺ καταφανὲς ὅτι ἡ διατήρησις καὶ ἡ ἀλλοίωσις ἐμπερικλείουσιν ἤδη ἐν ἑαυταῖς τὸ εἶναι τι ὅμοιον καὶ εἶναι τι διάφορον. Ἐπειδὴ

ὅμως τὰς τελευταίας ταύτας ἐννοίας κυρίως ἀποσκοπεῖ ἡ συζήτησις διὰ τοῦτο ἀπλῶς καὶ ἄνευ πραγματικῆς συναγωγῆς, καθὼς ἐπαρκῶς βεβαιωμένοι ἐκ προγενεστέρων συζητήσεων, ἐπαναφέρονται εἰς τὴν μνήμην αἱ πρώται, ἀπ' αὐτῶν δὲ γίνεται μετὰ τοῦτο ἡ μετάβασις εἰς τὴν ταυτότητα καὶ τὴν διαφορὰν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λοιπὰς ἤδη ἀλλαχοῦ, ἰδίως εἰς τὸν «Θεαίτητον» καὶ τὸν «Παρμενίδην», μνημονευθείσας θεμελιώδεις τῆς λογικῆς ἐννοίας, θὰ ἀναμένει τις ἴσως (μάλιστα μετὰ τὰ ἐν σελ. 231 ἐκτιθέμενα) νὰ ἀνεύρη μετὰ τῶν ἀρχαίων ἐννοιῶν ἰδίως τὰς ἐννοίας ἀριθμοῦ, μονιάδος καὶ πληθῆος. Πολλὰκις μάλιστα ἐφάνη ὡς ἐάν νὰ ἐπρόκειτο ἡ θεμελιώδης ἐλεατική ἀντίθεσις τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν νὰ διατηρήσῃ, καὶ διὰ τὸν Πλάτωνα, ἀνίλογον θεμελιώδη σπουδαιότητα, ὡς τοιαύτην δὲ θὰ συναντήσωμεν αὐτὴν ταχέως κατωτέρω εἰς τὸν «Φίληβον». Πλὴν τούτων θὰ ἠδύναντο νὰ ἐγείρωσιν ἀναλόγους ἀξιώσεις αἱ ἐννοιαὶ τοῦ ὁμοειδοῦς καὶ μη-ὁμοειδοῦς· οὐδεμίαν νύξιν δίδει εἰς ἡμᾶς ὁ «Σοφιστής» ποῦ πρέπει νὰ κατατάξωμεν τὰς ἐννοίας ταύτας. Κατ' οὐσίαν ὅμως εἶνε φανερόν ὅτι ἐν τῇ ταυτότητι περιλαμβάνεται τόσον ἡ κατὰ ποσότητα ἐνότης, ὅσον καὶ ἡ κατὰ ποιότητα ὁμοιότης, ἐν τῇ διαφορᾷ ἡ πληθὺς καὶ ἡ ἀνομοιότης, καὶ συνεπῶς ἡ ταυτότης καὶ διαφορὰ εἶνε πράγματι θεμελιωδέστεραι ἐννοιαὶ ὑποδιαιρούμεναι κατόπιν εἰς τὰς τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος ὑποδιαρέσεις. Ἐνότης, ὁμοιότης, ταυτότης συχνότατα ἀναφέρονται ὁμοῦ, οὕτω «Φίληβος» 19 Β. Ἐν τῇ ὁρθῇ ταύτη, κατὰ τ' ἀνωτέρω, σειρᾷ παρουσιάσθησαν εἰς τὸν «Θεαίτητον» (185 ΑΒ), εἰς δὲ τὸν «Φαίδωνα» διετήρησαν ἀναντιρρήτως τὴν προτεραιότητα αἱ ἀρχαὶ τῆς ταυτότητος καὶ ἀντιθέσεως ἀπέναντι τόσον τῶν ποσότητος ὅσον καὶ ποιότητος δηλωτικῶν κρίσεων. Αἱ λοιπαί, αἱ ὑπὸ τοῦ «Παρμενίδου» σαιρῶς εἰς τὰς τρεῖς ομάδας τῶν ποσότητος, ποιότητος καὶ χρόνου δηλωτικῶν ἐννοιῶν κατατασσόμεναι θεμελιώδεις ἐννοιαὶ εὐκόλως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὰ ὁρθῶς διατεταγμένα πέντε ἀνώτατα γένη. Θὰ ὑπελείποντο δὲ οὕτω μόνον αἱ κατηγορίαι τῆς γνώσεως, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸν «Παρμενίδην» διαρκῶς ἀπετέλουν τὸ τέλος ὡς λίαν ἀξιοπαρατήρητος καὶ ἰδία ὁμάς. Ταύτας ὅμως θὰ συναντήσωμεν πάλιν εἰς τὸν «Σοφιστήν» (230 Α λόγος ὡς τῶν ὄντων ἐν τι γενῶν) καὶ μάλιστα ὁμοίως εἰς τὸ τέλος καὶ κειωρισμένως.

Παράδοξον δύναται νὰ φανῇ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν «Παρμενίδην», ὅτι ἐνταῦθα ἡ ἀκίνησις (διατήρησις) καὶ ἡ ἀλλοίωσις χαρακτηρίζονται ὡς ἀπολύτως μὴ δυνάμεναι νὰ συμβιβασθῶσι (ἀμικτως). Τὸ τοιοῦτον εἶνε τοῦλάχιστον μὴ ἀκριβῆς ἔκφρασις, διότι ὁ «Παρμενίδης» ἀπέδειξεν τὴν κατὰ πάντα δυνατὴν «μίξιν» τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν· αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ σπουδαῖον γεγονὸς ἐπιβεβαιωῦται ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ «Σοφιστοῦ» (ἰδ. πρὸς τὸ παρὸν 257 Α). Ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τούτων εἶνε ἰδιαζόντως καταφανῆς ἡ ἀμοιβαία συμπλοκή. Ἡ ἀκίνησις σημαίνει ταυτότητα ἐν τῇ διαφορᾷ

τοῦ χρόνου· ἡ διαφορὰ ὅμως αὕτη δὲν δύναται κἄν νὰ νοηθῆ ἄνευ ἀλλοι-
ώσεως· χρόνος σημαίνει αὐτόχρομα μεταβολήν, τὰ σημεῖα τοῦ χρόνου αἴ-
ρουσιν ἄλληλα. Ἐνῶ τούναντίον ἡ ἔννοια μιᾶς (ὠρισμένης, σταθερᾶς)
μεταβολῆς π. χ. κινήσεως μετὰ σταθερᾶς κατευθύνσεως καὶ ταχύτητος,
περικλείει ἐξ ἴσου παρμονίην ἄνευ τῆς ὁποίας, ὡς ἀπεδείχθη ἤδη εἰς τὸν
«Θεαίτητον», δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ νοήσωμεν καὶ αὐτὴν ἐν γένει τὴν ἔν-
νοιαν τῆς ἀλλοιώσεως. Ἡ συμπλοκὴ αὕτη πράγματι ὑποδεικνύεται κατω-
τέρῳ (256 B), δὲν ὑποδεικνύεται ὅμως λεπτομερέστερον διότι τόσο ἐνκό-
λως ἐννοεῖται, καὶ εἶχεν ἤδη συζητηθῆ ἀλλαχοῦ. Εἰς δὲ τὸ χωρίον 254 D
δὲν γίνεται ἴσως μνεία αὐτῆς μόνον καὶ μόνον διότι νῦν δὲν στρέφεται
ιδιαιτέρως πρὸς τὰς ἐννοίας ταύτας τὸ ἐνδιαφέρον ἀλλὰ πρὸς τὰς ταύ-
τότητας καὶ μὴ-ταυτότητας. Ὅπωςδήποτε ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε ἀληθὲς ὅτι
διατήρησις καὶ ἀλλοίωσις εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας ἔν-
νοιαι, ἐνῶ τὸ εἶναι πρὸς οὐδεμίαν τούτων ἀντιράσκει ἀλλὰ τόσο μετὰ
τῆς μιᾶς ὅσον καὶ μετὰ τῆς ἄλλης τίθεται τοῦτο ἀμέσως διότι σημαίνει
τὴν θέσιν κατ' ἀρχὴν· τὸ πρῶτον ὅμως, ὡς εἶπομεν, χαρακτηρίζεται ὄχι
ἀκριβῶς ὡς σημαίνον ὅτι ἀποκλείεται ἡ «μῆξις» διότι ὡς μῆξις χαρακτηρί-
ζεται συνήθως ἐκείνη ἀκριβῶς ἡ συμπλοκὴ τῶν ἐννοιῶν ἡ ὑποία ἐπὶ τού-
των, ὡς καὶ ἐν γένει ἐπὶ ἀντιφατικῶν ἐννοιῶν, ἀναντιρρήτως εἶνε δυνατὴ.

Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὰς ἀμοιβαίας πρὸς ἀλλήλας σχέσεις τῶν πέντε
πρώτων ἐννοιῶν, ἰδιαιτέρας ἐπεξηγήσεως ἔχει ἀνάγκη μόνον ἡ κάπως σύν-
τόμως ἐξετιασθεῖσα σχέση μεταξὺ εἶναι καὶ ταυτότητας. Ἐνδεχόμενον νὰ
θελήσῃ τις νὰ θεωρήσῃ τὰς δύο ταύτας ἐννοίας ὡς ἰσοδυνάμους τοσοῦτω
μᾶλλον ὅσον μετὰ ταῦτα τὸ μὴ-εἶναι πρόκειται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἰσο-
δύναμον πρὸς τὴν μὴ-ταυτότητα. Τὸ ἐπιχείρημα (255 B) ὅτι εἶναι καὶ
ταυτότης δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτό, διότι τότε πᾶν ὅ,τι εἶνε θὰ
ἦτο ταυτίον, δὲν μᾶς πείθει καθόλου. Πᾶν ὅ,τι εἶνε πράγματι εἶνε ταυτίον
ἑαυτῶ·—εἶνε ἀληθὲς ὅμως ὅτι ταυτοχρόνως εἶνε καὶ διάφορον πάντων τῶν
λοιπῶν. Οὕτω βεβαίως ἔχει καὶ πάλιν δίκαιον ὁ Πλάτων, ἀλλὰ τοῦλάχιστον
ἦτο ἀνάγκη νὰ λεχθῆ ἀπὸ ποίας ἀπόψεως. Εἶναι σημαίνει πράγματι
ταυτότητα· ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρου σημαίνει ἐξ ἴσου καὶ διαφορὰν, αἱ δὲ δύο
αὗται ἐννοιαὶ εὗρισκονται ἐν ἀντιφατικῇ πρὸς ἀλλήλας σχέσει, διὰ τοῦτο
δὲν εἶνε δυνατόν τὸ εἶναι νὰ ταυτίζεται πρὸς μίαν ἐκ τῶν δύο διότι
οὕτω θ' ἀπεκλείετο ἐκ τῆς ἄλλης. Τοῦτο λοιπὸν ἀκριβῶς θέλει νὰ εἴπῃ
ὁ Πλάτων, τὸ λέγει ὅμως παρὰ πολὺ συντόμως.

Τελείως καταφανὴς καθίσταται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν εἶναι
καὶ Ταυτότης, ἐπὶ τῆς ἀμέσως ἐπακολουθήσεως σπουδαίας διακρίσεως
μεταξὺ ἀπολύτου (τ. ἔ. ἐκτὸς πάσης σχέσεως) καὶ σχετικῆς θέσεως (255
C.) τὴν ὁποίαν ὁ Πλάτων ἐφαρμόζει μόνον ἐπὶ τῆς διαφορᾶς, ἡ ὁποία
ὅμως ἠδύνατο ἐξ ἴσου νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐπὶ τῆς ταυτότητας. Τὸ εἶναι,
δηλονότι, ἐκτείνεται ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν τῆς θέσεως, τῆς τε ἀπολύ-

του και τῆς σχετικῆς ἐνώ τούναντίον ἡ διαφορὰ εἶνε σχέσις τῆς ὁποίας ὅμως οἱ ὅροι δύνανται κατὰ τὰ λοιπὰ νὰ εἶνε τεθειμένοι ἀπολύτως. Τὸ εἶναι ἄρα δὲν εἶνε ἰσοδύναμον πρὸς τὴν διαφορὰν· τοῦτ' αὐτὸ ὅμως ἰσχύει καὶ περὶ τῆς ταυτότητος: καὶ αὕτη ἐπίσης σημαίνει σχέσιν, διότι καὶ ὅταν ἀκόμη θέτω τι ὡς ταῦτὸν πρὸς ἑαυτὸ ($A=A$, ὡς ἐκφράζονται οἱ περὶ τὴν λογικὴν ἀσχολούμενοι) θέτω αὐτὸ διὰ τῆς πράξεως ταύτης δὲς, καὶ οὕτω θέτω αὐτὸ πάλιν εἰς ὄλας τὰς ἀλληλοδιαδόχως δυνατὰς θέσεις κατ' ἀριθμητικῶς διάφορον τρόπον, ἐν τῇ σχέσει τῆς ταυτότητος. **Α εἶνε** (ἀπόλυτως), ἀλλὰ εἶνε ταῦτὸν μόνον πρὸς τὸ διὰ δευτέραν φοράν τιθέμενον **Α** ($A_1=A_2$). Ἡ ἐν γένει ἄρα θέσις ὅσον ἀχωρίστως στενωῶς καὶ ἂν συνδέηται πρὸς τὴν θέσιν ἐν ταυτότητι, πάλιν δὲν ἀποτελεῖ μετ' αὐτῆς κατ' ἐννοίαν τὸ αὐτό. Οὐδὲν τούναντίον ἐμποδίζει νὰ θεωρήσωμεν ἰσοδύναμος τὴν μὴ-ταυτότητα ἢ διαφορὰν καὶ τὸ Μὴ-εἶναι, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται ἂν ἐννοιαὶ αὗται σημαίνουσιν ὄχι ἀπολύτως μὴ-θέσιν ἀλλὰ μόνον ἀρνησιν καθορισμοῦ τινος (**Β**) δι' ἄλλου τινὸς (**Α**), ἀπλῶς ἄρα σχετικὴν μὴ-θέσιν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκ τῆς ἀντιρρήσεως ἡμῶν παραμένει ὅτι τῆς λέξεως «εἶναι» δὲν γίνεται χρῆσις ἐν τῇ αὐτῇ αὐστηρῇ ἐννοίᾳ, διότι ἂν ἑνὸς μὲν διακρίνεται τὸ εἶναι τῆς ταυτότητος ἀπ' ἑτέρου ὅμως τίθεται ἢ μὴ-ταυτότης ὡς ἰσοδύναμος τῷ Μὴ-εἶναι.

Ἐκ τῆς διακρίσεως ὅμως μεταξὺ ἀπολύτου καὶ σχετικῆς θέσεως βλέπομεν προκύπτουσιν μίαν βαθυτέραν λύσιν. Διὰ νὰ λεχθῇ ὅ,τι δήποτε π.χ. κἀτι εἶνε διάφορόν τι ἀπαιτοῦνται οἱ ἑξῆς δύο ὅροι: πρῶτον θέσις, ἢ ὁποία παραμένει (καὶ σημαίνει τὴν «ταυτότητα»), δηλαδή ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῆς διαφορᾶς, ἄρα ὄχι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἄρσεως τῆς σχέσεως ἐν γένει ἀλλὰ μόνον τῆς βίας τῆς ἀναφορᾶς, καὶ δεύτερον θέσις ἢ ὁποία δεικνύει μετάβασιν ἀκριβῶς διότι εἶνε θέσις σχέσεως (ἐφ' ἧς βιασίζεται τὸ εἶνε τι διάφορον). Καὶ οὕτω δσάκις τίθεται τὸ εἶναι τίθεται καὶ ἢ ταυτότης οὐδέποτε ὅμως μόνον αὕτη (ἀλλ' ἐξ ἴσου καὶ ἢ διαφορὰ διότι τίθεται ἢ σχέσις), καὶ διὰ τοῦτο ἢ ταυτότης δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ὅ ρ ι σ μ ὸ ς τοῦ εἶναι (ὅσον ὀλίγον ἄλλως τε καὶ ἢ διαφορὰ). Ἐὰν ὅμως ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαίνεται νὰ πλησιάζῃ ἢ ταυτότης πρὸς τὴν διατήρησιν (ἐν τῇ διανοήσει καὶ ἐν τῷ εἶναι) καὶ ἢ διαφορὰ πρὸς τὴν κίνησιν, βλέπομεν ἐξ ἄλλου νὰ χύνεται νέον φῶς ἐπὶ τῶν λόγων τῆς προτάξεως τῶν ἐννοιῶν Στάσις—Κίνησις πρὸ τοῦ ζεύγους Ταυτότης—Διαφορὰ. Ὅρος ἀπαραίτητος διὰ νὰ λεχθῇ τι περὶ τοῦ εἶναι (καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι ἀκόμη) εἶνε ἢ σ χ έ σ ι ς ἀ μ ο ι β α ί α ς ἐ ξ α ρ τ ῆ ς ε ω ς (**κοινωνία 250 Β, δύναμις κοινωνίας 251 Ε**), καθόσον μόνον δι' αὐτῆς καθίσταται δυνατὴ ἢ σύνδεσις τῆς ἐκφράσεως εἶναι μετ' τὴν ὀνομασίαν οἰουδήποτε τινὸς τὸ ὁποῖον θὰ ἀφορᾷ τὸ εἶναι ἢ διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἰσχύει. Δι' αὐτῆς ὅμως πᾶν τὸ λεγόμενον ὑπόκειται εἰς τὸ **πρόσθημα ἑτέρου 252 Β**, δηλαδή «πάσχει», ὑφίσταται οἰονδήποτε καθορισμὸν ἐν

τῇ διανοήσει ἢ δέχεται τὴν συσχέτισιν αὐτοῦ πρὸς τι ἄλλο. Εἰς τοιοῦτον **πάθημα** ἀντιστοιχεῖ βεβαίως καὶ ἐν **ποίημα**, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πάσχειν μιὰ δύναμις τοῦ ἐνεργεῖν τοῦ ποιεῖν τοιοῦτον τι ὅπως ἐπι παραδείγματι ἐλέγετο εἰς τὸν «Φαίδωνα» (100 D): τίποτε ἄλλο δὲν κάμνει τι νὰ εἶνε ὠραῖον ἂν μὴ ἡ παρουσία ἢ ἡ **κοινωνία** τοῦ ὠραίου ἢ ὅπωςδῆποτε ἄλλως καὶ ἂν ἐκφρασθῇ ἡ σχέσις του πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον ὠραῖον, σχέσις ἢ ὁποῖα ἐν ἐκάστη εἰδικῇ περιπτώσει ἐλαμβάνετο ὡς τι ἐνεργόν, δυναμικόν, ὡς σχέσις τῆς **αἰτίας** πρὸς τὸ δι' αὐτῆς ἐνεργούμενον (**αἰτία** 100 BC 101 B, ἐπίσης **διὰ** 101 A ἢ, τὸ μέσον δι' οὗ, ὡς **τῷ καλῷ** κλπ.). Βεβαίως ἄρα δὲν ὀφείλεται εἰς ἀπλῆν σύμπτωσιν ὅταν εἰς τὸ περιληπτικὸν χωρίον 259 E ὁ «Σοφιστής» ἀναφέρει τονίζων τὰ ἑξῆς: ὁ πλήρης ἀποχωρισμὸς ἀπὸ πάντων τῶν λοιπῶν οἴουδῆποτε ἐκ τῶν καθορισμῶν τῆς διανοήσεως σημαίνει τελείαν ἐκμηδένισιν οἴουδῆποτε διαλογισμοῦ (πάντων λόγων) διότι διὰ τῆς ἀμοιβαίας συμπλοκῆς τῶν **Εἰδῶν** κατέστη κατ' ἀρχὴν δι' ἡμᾶς δυνατὸς ὁ **Λόγος** (ὁ διαλογισμὸς), («τελειοτάτη πάντων λόγων ἔστιν ἀφάνισις τὸ διαλύειν ἕκαστον ἀπὸ πάντων· διὰ γὰρ τὴν ἀλλήλων τῶν εἰδῶν συμπλοκὴν ὁ λόγος γέγονεν ἡμῖν») τοῦτέστι δι' αὐτῆς ἀπεκαλύφθη εἰς ἡμᾶς, ἐξ αὐτῆς καὶ μόνης ἐγένετο ἐν τῇ γενέσει αὐτοῦ καταληπτὸς εἰς ἡμᾶς. (Διὰ τὴν φαινομενικῶς ὑποκειμενικὴν μορφήν πρβλ. 250 B ἐν **τῇ ψυχῇ τιθεῖς** 251 D **οὕτως αὐτὰ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν λόγοις τιθῶμεν**, 243 C **εἰληφότες ἐν τῇ ψυχῇ**, ὡς καὶ πολλὰς ἀναλόγους ἐκφράσεις εἰς τὸν «Θεαίτητον», τὸν «Φαίδωνα», τὸν «Παρμενίδην» τὸν «Φίληβον» καὶ ἀλλαχοῦ). Πάντα ταῦτα ὅμως ἀποτελοῦσιν ἀνακάλυψιν ἀνυπολογίστου σπουδαιότητος. Τὸ παλαιὸν τυραννικὸν πρόβλημα τοῦ **Εἶναι** καὶ **Γίγνεσθαι** ἐτέθη δι' αὐτοῦ ἐκποδῶν, ἐλύθη ὀριστικῶς. Ἀμφότερα ἔχουσι τὰς ρίζας αὐτῶν ἐξ ἴσου καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον ἐν τῷ **Εἶναι** καὶ τῇ διανοήσει· ἐν τῷ **Εἶναι** ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τοῦ **Εἶναι** τῆς διανοήσεως, ἐν τῇ διανοήσει, ἐφ' ὅσον εἶνε διανόησις τοῦ **Εἶναι**. Τὸ ὅτι κατ' ἀρχὴν εἶνε δυνατὸν τὸ λέγειν (τ. ἔ. ἡ θέσις ἐν τῇ διανοήσει), ὡς λέγειν (θέσις) τοῦ **Εἶναι**, λύει τὸ ζήτημα τελειωτικῶς. Ἡ διττὴ μορφή καὶ ἢ ἐν ταύτῳ ἀναπόσπαστος σχέσις ἀμοιβαίας ἐξαρτήσεως τοῦ **Εἶναι** καὶ τῆς διανοήσεως δὲν εἶνε ἐν τέλει ἄλλο τι παρὰ διάφορος ἐκφρασις αὐτῆς ταύτης τῆς διμορφίας καὶ τῆς ἀλληλεξαρτήσεως ἢ ὁποῖα εἰς ἀμφότερα ἐκδηλοῦται ὡς ἢ τῆς στάσεως καὶ κινήσεως. Οὕτω δὲ καθίσταται καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης καταληπτὸν διατὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνωτάτην θεμελιώδη ἔννοιαν τοῦ **Εἶναι**, παρουσιάζονται ὡς ἀρχέγονοι ἔννοιαι αἱ δύο τοιαῦται τῆς στάσεως καὶ κινήσεως.

Ὅ,τι ὅμως διεσαφηνίσθη διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐν σχέσει πρὸς τὰς **Κατηγορίας** τῆς στάσεως καὶ τῆς κινήσεως ἐφαρμόζεται ἀναλόγως καὶ ἐπὶ ὄλων τῶν λοιπῶν **Κατηγοριῶν**: ὅτι τοῦτέστι καὶ αὗται εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχουσι τὰς ρίζας των ἐν τῇ θέσει τοῦ **Εἶναι** ὡς τοιαύτη, ἀφοῦ δὲν ἀποιε-

λοῦσιν εἰ μὴ βοηθητικούς ὄρους τοῦ λέγειν κατ' ἀρχὴν. Τοῦτο ἄλλως τε ἀποτελεῖ τὸ μόνον αὐτῶν διακριτικὸν σημεῖον ἀπὸ πάντων τῶν λοιπῶν καθορισμῶν τῆς διανοήσεως τῶν κατατασσομένων ὑπὸ τὰς Κατηγορίας καὶ εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἀνήκει τὸ πλεονέκτημα νὰ ἰσχύωσι διὰ τὰ «Πάντα» τοῦτέστι διὰ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ λεχθῆ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ κοινωνία, ἡ ἀλληλοεξάρτησις, ἀνήκει ὡς ἀναπόσπαστον μέρος εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀρχηγόνων Κατηγοριῶν: *ἐπιτέτερον ἔχει κοινωνίαν ἀλλήλοις ἢ τῶν γενῶν φύσις* (257 A). Μάλιστα ἀποτελεῖ αὐτόχρημα τὴν «φύσιν» αὐτῶν. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ παρουσιάζωσι πλήρες λογικὸν Συνεχές, ὅπως προκειμένου περὶ τῆς γλώσσης τὰ φωνήεντα, πρὸς τὰ ὅποια τὰ παραβάλλει ὁ Πλάτων, διερχόμενα δι' ὅλης αὐτῆς καὶ καθιστῶντα αὐτὴν κατ' ἀρχὴν δυνατὴν, ἀποτελοῦσιν ἓν συνεχές φθόγγων. Δὲν τὰς διακρίνει ἀπλῶς ἡ σχετικὴ εὐρύτης τοῦ περιεχομένου των: ὅτι τοῦτέστιν ἐφαρμιόζονται ἐπὶ «πασῶν» καὶ οὐχὶ μόνον ἐπὶ πολλῶν ἢ «τινῶν» ἀφηρημένων ἐννοιῶν, ἀλλ' ἐν γένει ἢ λειτουργία τῆς συνδέσεως (καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ χωρισμοῦ) ἐν τῇ διανοήσει, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτείνονται κατ' ἀρχὴν ἐπὶ παντὸς διακοήματος καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου, συνεπῶς, ἐπὶ πάσης ἐννοίας, κατ' ὅσον ἀφορᾷ τοῦτέστι τὰς σχέσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας παρουσιάζονται αὐταὶ ἐν τῇ κρίσει, χαρακτηρίζουσαι οὕτω γενικῶς τὸ «εἶναι» τῆς κρίσεως καὶ καθορίζουσαι ἐκάστοτε τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς σημασίαν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἴσταται ἡ ἀπὸ τόσο χρόνου ἤδη ἀναζητούμενη ἀρχέγονος ἐννοία «αὐτοῦ» τοῦ εἶναι, δηλαδή τοῦ εἶναι τῆς διανοήσεως «αὐτῆς» τῆς Κρίσεως. Διὰ λεπτομεροῦς κατόπιν ἀναλύσεως ἔπρεπε τὸ «εἶναι» τοῦτο νὰ διαιρεθῆ πρωτίστως εἰς τὸ ἀπόλυτον καὶ τὸ σχετικὸν (225 C), ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον, ἀναλόγως τῆς ἀπόψεως, διατυποῦται ὡς στάσις ἢ ὡς ταυτότης, τὸ δεύτερον ὡς κίνησις (μετάβησις) ἢ ὡς διαφορὰ (ἕτερον). Οὕτω ἔχομεν: ἀπὸ τὸ ἓν μέρος διατήρησιν ἐν τῇ ἡρεμύσει ταυτότητι τοῦ κέντρου, ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ ἐξέλξιν ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς περιφερείας τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὡς σχῆμα προσεχόμενον ἐκ τῆς κινήσεως μιᾶς ἀκτῖνος στρεφομένης ἐν κύκλῳ περὶ τὸ ἀκίνητον κέντρον. Καὶ ἡ ἀκίνησις ὅμως τοῦ Κέντρου ἔχει ἰσχὺν μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὴν περιστροφικὴν κίνησιν, ὡς διατήρησις ἐν τῇ ἀλλοιώσει καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ταύτην. Διὰ τούτου χύνεται νέον φῶς ἐπὶ τῆς δυσχεροῦς σχέσεως τῆς ταυτότητος πρὸς τὸ εἶναι, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Πλάτωνα εἶνε πολὺ διάφορος τῆς σχέσεως τῆς διαφορᾶς πρὸς τὸ Μὴ-εἶναι. Ὅσον καὶ ἂν ἐξακολουθοῦσι νὰ εἶνε ἀληθῆ τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα: ὅτι καὶ τὸ εἶναι δὲν διαφεύγει ἀπολύτως τὴν σχετικότητα, ὅτι ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ταῦτόν, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ ταυτότης σημαίνει ἀποκλειστικῶς ταυτότητα «πρὸς ἑαυτό», μόνον τοῦτο, ἀπέναντι ἀκριβῶς ἑαυτοῦ, πρέπει νὰ νοηθῆ ὡς σχετικὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου κινούμενον καὶ ὄχι ἀπολύτως ἡρεμοῦν, πάλιν εἶνε ὄχι ὀλιγώτερον ἀληθές ὅτι ἡ ταυτότης σημαίνει ἀμέσως τὴν

ἀδιάσειστον σταθερότητα πρωτίστως τῆς ἀπολύτου, τούτέστιν τῆς προσχετικῆς θέσεως τῆς βίας τῆς σχετικότητος, τοῦ κέντρου τῆς σχετικότητος, καὶ ὄχι τὴν διαρκῶς σχετικὴν σχετικότητα, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν περιστροφὴν τῆς ἀκτίνος. Ἐνῶ ἡ διαφορὰ, τὸ ἕτερον προσδίδει ἐν γένει εἰς τὸ Μὴ-εἶναι (τὸ ὁποῖον ἐδῶ σημαίνει διαρκῶς τὴν ἀρνητικὴν θέσιν καθόσον ἡ ἀπόλυτος ἐκμηδένισις, τὸ μηδὲν ἔχει ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀποκλεισθῆ) ἀπλῶς τὴν ἔννοιαν ὄχι τοῦ «ἀντιθέτου» (διότι τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο ἀκριβῶς ἡ ἀρνησις, ἡ ἐκμηδένισις τοῦ εἶναι) ἀλλὰ τῆς ἄλλης ἀπόψεως τοῦ πρωτίστως ὡς ἀπολύτου τεθέντος εἶναι, ἡ ὁποία ὅμως καὶ αὕτη ὄχι μόνον ἐξ ἴσου οὐσιωδῶς ἀνήκει εἰς τὸ εἶναι ἀλλὰ ἴσως μάλιστα καὶ οὐσιωδέστερον τοῦ ἀπολύτου (δηλαδὴ τοῦ προ-σχετικοῦ) εἶναι. Διότι ἀναντιρρήτως εἶναι, τὸ εἶναι τοῦ συλλογισμοῦ, τῆς κρίσεως, σημαίνει κατὰ πρωτίστον λόγον: σχέσιν, ἀναφορὰν. Τοῦτο πρόκειται ἤδη νὰ ἐξετασθῆ λεπτομερέστερον.

Γ. Τὸ Μὴ—εἶναι

Εἰς τὴν Διαφορὰν (τὸ ἕτερον) ἢ εἰς τὸ Μὴ-εἶναι ἔτεινεν κυρίως ἡ ὅλη συζήτησις. Οἱ πρώτοι ἀφορῶντες αὐτὴν καθορισμοὶ ἔπονται ἀμέσως ἐκ τῶν ἤδη λεχθέντων. Τὸ Μὴ-εἶναι εἶνε αὐτοτελὴς ἔννοια μὴ δυναμένη νὰ ἀναχθῆ εἰς οὐδεμίαν τῶν λοιπῶν τεσσάρων. Ἄφ' ἑτέρου ὅμως δύναται, ὡς καὶ ἡ τῆς ταυτότητος, ν' ἀποδοθῆ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς διότι ἐκάστη τούτων ὅπως εἶνε ταύτη πρὸς ἑαυτὴν οὕτω εἶνε καὶ διαίφορος ὅλων τῶν λοιπῶν.

Τὸ ὅτι τὰ πρὸς ἀλληλα ἀντιφατικὰ κατηγορούμενα ὡς: ταυτότης καὶ μὴ-ταυτότης, δύνανται ν' ἀποδοθῶσι εἰς τὰς αὐτὰς ἔννοιαις ἔπαυσε πλέον νὰ εἶνε προβληματικὸν τὸ τοιοῦτον, ἐν πλήρει συμφωνίᾳ πρὸς τὸν «Φαιδωνα», ἐξηγεῖται (256 B C) διὰ τῆς ταυτοχρόνου μεθέξεως εἰς ἀντιθέτους ἔννοιαις αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ἔπεται ὅτι καὶ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς συμπίπτουσι. Ἡ διαφορὰ ὅμως μετατρέπεται ἤδη ἐνταῦθα ῥητῶς εἰς χωρισμὸν καὶ περαιτέρω εἰς ἀρνησιν (διὰ τὴν κοινωνίαν θατέρου, δι' ἣν ἀποχωριζομένη ταύτου γέγονεν οὐκ ἐκεῖνο ἀλλ' ἕτερον, ἔπειτα D, E, οὐκ ἢ μὴ ὄν 275 B, ἀπόφασις, τὸ ἀρνεῖσθαι εἰς τινά τι). Ἀποδεικνύεται δὲ ὅτι τὰ πάντα μετέχουσι συγχρόνως ταῦ εἶναι καὶ τοῦ Μὴ-εἶναι, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι δὲν εἶνε ὅλα τὰ λοιπά. Τὸ τοιοῦτον ὀφείλομεν ἀδιστακτῶς νὰ παραδεχθῶμεν διότι ἡ κοινωνία ἀνήκει κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐννοιῶν (257 A), ὡς ἐκ τῆς λειτουργίας τ. ἔ. αὐτῆς ἐν τῇ κρίσει, τοῦθ' ὅπερ, ὡς ἀπεδείχθη ἤδη, συνίσταται εἰς τὴν ἐν γένει σύνδεσιν («κοινωνίαν») διαφόρων τῆς διανοήσεως καθορισμῶν.

Τὸ Μὴ-εἶναι δὲν σημαίνει κατὰ ταῦτα τὸ «ἀντίθετον» (ἐναντίον)

τοῦ εἶναι (257 B) ἀλλὰ τὸ εἶναι-ἄλλως.— εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐνταῦθα ἡ λέξις τὸ «ἐναντίον» δὲν εἶνε ἀρκούντως σαφῆς ἔκφρασις. Τὸ ἐπεξηγηματικὸν παράδειγμα—«μὴ μέγα» (ἐν σχέσει πρὸς ἄλλο) δύναται ἐξ ἴσου νὰ σημαίνει «ἴσον» ὅσον καὶ «μικρὸν»—θὰ ἔφερεν ἡμᾶς εἰς τὴν λεγομένην ἐκ διαμέτρου ἀντίθεσιν ἢ ὁποία ἀληθῶς σημαίνει τὶ περισσότερον ἢ ἀπλήν διαφορᾶν· ἀλλὰ καὶ πάλιν σημαίνει διάφορόν τι ἐξ ἴσου θετικόν. Ὁ Πλάτων θέλει μᾶλλον νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ Μὴ-εἶναι δὲν σημαίνει (ἐνταῦθα) τὴν ἀπόλυτον ἐκείνην ἄρσιν ἢ ἐκμηδένισιν τοῦ εἶναι ἢ ὁποία, ὡς πρὸ πολλοῦ ἔχει ἀποδειχθῆ καὶ ἐνταῦθα (258 E) ἐπαναφέρεται εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν, κατ' ἀρχὴν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ νοηθῆ· ἐκεῖνος μάλιστα ὁ ὁποῖος περὶ αὐτῆς λέγει ταῦτα, ὅτι δηλ. εἶνε ἀδύνατον νὰ νοηθῆ, περιπλέκεται εἰς ἀντίφασιν ἀφοῦ τοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ νὰ θέσῃ αὐτὴν ὡς δυνατὴν ἔννοιαν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τῆς ἐκφράσεώς του· τὸ ἀρνητικῶς ἄρα λεγόμενον δὲν σημαίνει ὅτι ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται δὲν εἶνε κατ' ἀρχὴν τίποτε, ἀλλ' ὅτι ὑπάγεται μᾶλλον, κατ' ἀνάγκην, ὑπὸ ἑτέραν ἔννοιαν ἢ ὁποία ἀπλῶς ἀφορίζεται ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἀφορᾷ ἢ ἄρνησις καὶ «ἀντιτίθεται» πρὸς αὐτὴν (*ἀφορισθὲν.., καὶ ἀντιτεθὲν* 275 E. εἶτα *ἀντίθεσις* 258 B). Ἄρνησις σημαίνει τὸ νὰ εἶνέ τι διάφορον, ἢ ἄρνησις ὁρισμένου τινὸς εἶναι, τ. ἔ. θετικοῦ τινος κατηγορουμένου· τὸ Μὴ-Α σημαίνει ἐπίσης εἶναι (*οὐσία* 258 B) ὅσον καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀντιτιθέμενον θετικὸν κατηγορούμενον Α.

Ἴδου τέλος ἡ διὰ τὸν ὄρισμόν τοῦ σοφιστοῦ ἀπαραίτητος ἔννοια τοῦ Μὴ-εἶναι, τοῦθ' ὅπερ κατὰ τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐξ ἴσου ἀσφαλῶς εἶνε καὶ ἔχει τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ φύσιν ὅσον καὶ τὸ θετικὸν εἶναι, ἀποτελεῖ εἶδος τοῦ εἶναι τὸ ὁποῖον ἐξ ἴσου ἀπαραιτήτως δέον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν. Ὁχι μόνον ἐναντίον τῶν ὑπὸ τοῦ Πυρμενίδου ὑποστηριζομένων βεβαιοῦται ὅτι ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ ἐπακριβῶς ὁρίζεται τὶ εἶνε καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι ἐκτείνεται, ὡς καὶ τὸ θετικὸν εἶναι, ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων (258 D). Ἀμφότερα: θέσις καὶ ἄρνησις, διέρχονται διὰ πάντων, συμπλέκονται δὲ καὶ μετ' ἀλλήλων: τὸ Μὴ-εἶναι εἶνε, διότι μετέχει τοῦ εἶναι. Ἀλλὰ δὲν ἔπεται ὁμῶς ὅτι καὶ εἶνε ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου μετέχει τ. ἔ. τὸ εἶναι· ἀκριβῶς δὲ ἐπειδὴ εἶνε διάφορον αὐτοῦ εἶνε Μὴ-εἶναι. Ἀφ' ἑτέρου τὸ εἶναι, ὡς ἐκ τῆς μεθέξεως αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι-ἄλλως, εἶνε διάφορον τῶν λοιπῶν ἐνοιῶν, δὲν εἶνε ἄρα ὅτι ἐκάστη ἐκείνων εἶνε, δὲν εἶνε ἄρα τίποτε ἄλλο ἢ ὅτι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶνε, ἀναμφιβόλως ἄρα, δὲν εἶνε πολλά τινα. Ἰδιόματι δὲ δὲν περιέχουσι καμμίαν ἀντίφασιν τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντιφατικὰ ταῦτα λεγόμενα, διότι τὰ ἀντιφατικὰ κατηγορούμενα ἀποδίδονται πάντοτε εἰς τὰ σχετικὰ αὐτῶν ὑποκείμενα μόνον ἀπὸ ὁρισμένης ἀπόψεως καὶ σχέσεως (*πῇ ἐκείνη καὶ κατ' ἐκεῖνο*, 259 D E) ὅχι ἀυθαιρέτως ἢ εἰρηῇ καὶ ὡς ἔτυχε. Ἐὰν τοῦναντίον θελήσωμεν νὰ ἄρωμεν πᾶσαν σύνδεσιν διαφόρων πρὸς ἀλλήλας ἐνοιῶν (*ἕτερον ἐτέρῳ μίγνυσθαι*, 260 A) θὰ ἄρωμεν ταῦ-

τοχρόνως καὶ πᾶσαν ἔννοιαν τοῦ λεγομένου. Ἡ ἀπόδειξις ἄρα τῆς συμπλοκῆς διαφόρων καὶ ἀντιφατικῶν κατηγορουμένων ἦτο ἀναγκαία διὰ τὴν διατηρηθῆ ἡμῖν κατ' ἀρχὴν ὁ «λόγος» — ἡ λογικὴ ἔννοια καὶ ἀξία τοῦ λεγομένου, ἡ κρίσις ὡς συνηθίζομεν νὰ λέγωμεν — ὡς ἐκ τῶν γενῶν τῶν ὄντων, (260 A). Ἄλλως ὄχι μόνον δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον καμμία φιλοσοφία, ἀλλ' οὐδ' ἐν γένει θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λεχθῆ ὅ,τι δήποτε. Καὶ οὕτω γίνεται ἡ μετάβασις εἰς τὴν τελευταίαν ἔρευναν τὴν ἀφορῶσαν τὸ Μὴ-εἶναι ἐν τῷ λεγομένῳ καὶ τῇ κρίσει.

Ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ τούτου ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶνε προσέτι ἡ σχέσις τῆς ἀρνήσεως τ. ἔ. τοῦ κατ' ἔννοιαν ἀφορισμοῦ πρὸς τὴν κοινωνίαν. Εὐκόλως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὅτι σημαίνει μᾶλλον τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, ἀφοῦ εἶνε ἀποκλεισμός (ἀφορισμός), παρὰ αὐτὴν ταύτην. Ὡς μεσάζον θὰ χρησιμεύσει ἡ ἔννοια τοῦ ἑτέρου. Τὸ ἕτερον εἶνε ἕτερον τοῦ ἑτέρου. Κατὰ τοὺς Ἕλληνας ἡ σχέσις τοῦ ἑτέρου εἶνε ἐντελῶς ἀμοιβαία σχέσις· δὲν λέγουσιν ὅπως ἡμεῖς (οἱ γερμανοί): τὸ ἔν — τὸ ἕτερον, ἀλλά: τὸ ἕτερον — τὸ ἕτερον. Ὅπως τὸ Α ἐν σχέσει πρὸς τὸ Β οὕτω, ἔξ ἴσου, καὶ τὸ Β εἶνε ἐν σχέσει πρὸς τὸ Α ἕτερον, τὸ ἕτερον τοῦ. Ἐξ οὗ καταφαίνεται ἤδη ὅτι ἡ διαφορὰ (τὸ ἕτερον) συνδέει μᾶλλον παρὰ χωρίζει. Ὁ ἀφορισμὸς γίνεται μᾶλλον σύνορον τὸ ὁποῖον εὐκολύνει τὴν μετάβασιν ἐν τῇ διανοήσει. Ἡ κοινωνία ὅμως — ἡ ὁποία κατὰ τὸ χωρίον 257 ἀποτελεῖ τὴν «Φύσιν» τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν — περιλαμβάνει ἀμφοτέρωτα αὐτὰ ἐν ἑαυτῇ: τὴν σχέσιν τῆς ἀντιθέσεως κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἐν δὲν εἶνε τὸ ἕτερον, καὶ τὴν ὑπερνίκησιν τῆς ἀρνητικῆς ταύτης σημασίας τοῦ διαφόρου ἐν μιᾷ ἀνωτέρω ταύτοτητι. Θέτει συνεπῶς ἔξ ἴσου θετικῶς ἐν εἶναι ἀπέναντι ἑτέρου εἶναι (257 E) καὶ ὄχι τὸ εἶναι ἀπέναντι τοῦ Μὴ εἶναι ἢ τὸ Μὴ — εἶναι ἀπέναντι τοῦ εἶναι. Τὰ οὕτω ἀπέναντι ἀλλήλων τεθέντα εἶνε ἀμφοτέρωτα καὶ εἶνε ἐν τούτῳ ἐν, δηλαδή ὄν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ «Φύσις» τῆς διαφορᾶς (τοῦ ἑτέρου) ὄχι μόνον ἀνήκει αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν εἰς τὸ εἶναι (258 A) ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ εἶναι, μάλιστα ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ (ἀπλῶς θέτοντος) εἶναι, καὶ κατ' ἀντίθετον πρὸς αὐτὸ σχέσιν, τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῦ εἶναι (258 B), καθόσον σημαίνει ὄχι τὸ «ἀντίθετον» ἐκείνου ἀλλ' ἀπλῶς τὸ διάφορον (τούτέστι ἕτερον ὡς πρὸς ἕτερον, ἄρα δεύτερόν τι εὐρισκόμενον ἐν ἀπολύτως θετικῇ σχέσει πρὸς τὸ πρῶτον). Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶνε ὁ πρώτιστος ὅρος τῆς «συμπλοκῆς» ἐκείνης (συμπλοκῆ 250 E; σύναψις προσάπτειν, συνάπτειν 251 D, 252 A C, μίξις, ξύμμιξις, μίγνυσθαι, συμμίγνυσθαι 252 ε. 259 ε. πολλάκις) ἡ ὁποία (κατὰ τὸ χωρίον 259 E) θεμελιώνει ἐν γένει τὸν Λόγον, τὴν ἔννοιαν, τὸ εἶναι τοῦ λεγομένου, ὡς ἀποτελοῦσα καὶ αὐτὴ μίαν ἐκ τῶν ἀρχηγόνων μορφῶν αὐτοῦ τοῦ εἶναι, ἅνευ τῆς ὁποίας ὄχι μόνον ὀλόκληρος ἡ φιλοσοφία ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἔννοια τῶν λεγομένων θὰ ἐξεμηδενίζετο (260 A).

Διὰ πάντων τούτων πλησιάζει τὸ Μὴ-εἶναι παρὰ πολὺ πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκαλυφθῆ ἤδη προηγουμένως ὡς θεμελιώδης ὅρος τοῦ Λόγου: πρὸς τὴν σχέσιν ἀμοιβαίας ἐξαρτήσεως. Ἀμφότερα σημαίνουν, βεβαίως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διακρίσεως μεταξὺ ἀντιθέσεως καὶ ἀφορισμοῦ ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀρνήσεως, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐντελῶς θετικὴν ἐτέραν αὐτῆς ὄψιν, ἀμφότερα λέγομεν σημαίνουν τὴν ἀμοιβαιότητα. Τὸ «Μὴ-εἶναι» ὄχι μόνον εἶνε, καὶ εἶνε τι πολὺ ὀρισμένον καὶ θετικόν, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τοὺς οὐσιώδεις καὶ πρώτους θεμελιώδεις καθορισμούς τόσο τοῦ εἶναι ὅσον καὶ τῆς διανοήσεως. Καθιστᾷ κατ' ἀρχὴν δυνατὴν αὐτὴν ταύτην τὴν συσχέτιον τῆς ὁποίας ἡ ἀναγωγή εἰς τὴν θέσιν θεμελιώδους ὅρου οἰουδήποτε λεγομένου περὶ τοῦ ὄντος ἐνισχύεται ὑπὸ πάντων τῶν ἀνωτέρω.

4. Τὸ δυνατόν τῆς πλάνης καὶ τοῦ ψεύδους.

Διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἐννοίας τοῦ Μὴ-εἶναι ἠλώθη τὸ ἰσχυρότερον πρόχωμα (261 C) ὅπισθεν τοῦ ὁποίου εἶχεν ὀχυρωθῆ ὁ σαφιστής, καὶ ὑπάρχει τέλος ἐλπίς νὰ συλλάβωμεν καὶ τοῦτον. Ἀρκεῖ πλέον μόνον νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ εἴπη τις ἐσφαλισμένον τι, ταῦτέστι νὰ εἴπη τι τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε· πρόκειται ἄρα περὶ τῆς συμμίξεως τοῦ Μὴ-εἶναι μετὰ τοῦ λεγομένου ἢ τῆς κρίσεως.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ κρίσις ἐξηγεῖται παρὰ πολὺ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς γραμματικῆς μορφῆς τῆς προτάσεως ὡς σύνδεσις (*συμπλέκειν* πλέγμα 262, B) ἢ σύνθεσις (*συνθεῖς* E, *σύνθεσις* 263 B) ὀνόματος καὶ ῥήματος ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν τελευταῖον σημαίνει τὴν προᾶξιν, τὸ δὲ πρῶτον τὸ προᾶγμα ὡς τὸ ἐνεργοῦν (*πρᾶγμα* ὡς *πρᾶττον*). Διότι ταῦτα ἀποτελοῦσι τὰς μόνας «ἐκδηλώσεις διὰ τῆς γλώσσης» αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸ εἶναι (*οὐσία* 261 E—262 E)· καὶ μάλιστα μόνον διὰ τῆς συνδέσεως ὀνόματος καὶ ῥήματος, ὄχι δὲ ἀπλῶς διὰ τῆς παραθέσεως ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ἐκφράζεται τελείως τὸ εἶναι (λαμβάνειν χώραν) τινὸς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει, (τὸ ὁποῖον τ. ἔ. διατυποῦμεν θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς). Ἀφοῦ δὲ ἡ ἐκφρασις τοῦ θετικοῦ ἢ ἀρνητικοῦ εἶναι ἀποτελεῖ τὴν κρίσιν ἔπεται ὅτι ὁ κύριος αὐτῆς παράγων δὲν εἶνε ἡ προᾶξις οὔτε τὸ ὑποκείμενον ὡς πρᾶττον ἀλλ' ἢ σύνδεσις ἀμφοτέρων ἐν μίᾳ ἀπαγγελίᾳ.

Θὰ ἦτο πολὺ φυσικὸν ν' ἀναχθῆ ἢ σύνδεσις αὕτη εἰς τὴν ἐν γένει σύνδεσιν τῶν ἐννοιῶν, ἢ ὁποῖα ἐβεβαιώθη ἤδη ὡς συστατικὸς παράγων τοῦ (ὄρθου) «λόγου», τῆς λογικῆς ἐννοίας τοῦ λεγομένου, ἄρα τῆς κρίσεως. Μόνον δὲ μετὰ τοῦτο ἄφειλε νὰ συναχθῆ ὅτι εἰς τῶν συνδεδεμένων ὄρων ὡς ὑποκείμενον (*ὑποθέμενος* 251 B) σημαίνει τὸ σημεῖον τῆς ἀφετηρίας ἢ σχέσεως τῆς κρίσεως (ὡς λέγεται ἐνταῦθα: «λόγον ἀναγκαῖον τινὸς εἶναι λόγον» 262 E, ἄρα ὅτι σημαίνει τὸ ὑποκείμενον

περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ κρίσις), ὁ ἕτερος ὅρος, ὡς κατηγορούμενον, σημαίνει τὸ περὶ ἐκείνου κρινόμενον τ. ἔ. τὸ ἐν θετικῇ ἢ ἀρνητικῇ σχέσει πρὸς ἐκεῖνο ὑπὸ τῆς κρίσεως τιθέμενον, ἡ δὲ σύνδεσις (copula, εἶνε ἢ δὲν εἶνε) αὐτὴν ταύτην τὴν σχέσιν καὶ συνεπῶς τὴν σημασίαν ὅτι ὑπάρχει τὸ λεγόμενον, ὅτι λαμβάνει χώραν ἡ σύνδεσις. Τὸ «πράττειν» θὰ εἶχεν ἀνάγκην τοῦλάχιστον εὐρυτάτης ἐρμηνείας ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ πάσας τὰς δυνατὰς σημασίας τοῦ προσδιορίζειν.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω (σελ. 303) ἐκτεθέντων θὰ ἦτο φυσικώτερον νὰ λεχθῆ ὅτι ἐν τῇ κρίσει ἐκφράζεται ἀντὶ τῆς πράξεως ἡ Π ο ῖ σ ι ς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ «πράττειν» ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ δὲν θὰ ἀνῆκεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ὑποκείμενον, οὔτε εἰς τὸ κατηγορούμενον ἀλλὰ, ἐλευθέρως ὑπεράνω ἀμφοτέρων αἰωρούμενον, θὰ ἀπετέλει τὸ θεμέλιον τῆς ἀμοιβαίας ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα ἀναφορᾶς, ἄρα τῆς «συνδέσεως» (πλέγμα σύνθεσις, ἰδ. ἀν.) τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ἡ ὁποία ταυτοχρόνως εἶνε καὶ ὑπό-θεσις (ὑπόθεσις καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ) τοῦ ὑποκειμένου ὑπὸ τὸ κατηγορούμενον καὶ δὴ συμφῶνως πρὸς τὴν ἀρχέγονον σύνδεσιν τῶν Κατηγοριῶν (πρβλ. δεσμὸς 253 Α), Ὁ Πλάτων ὁμοίως φαίνεται ὅτι ἔχει μᾶλλον πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ὅτι ἐν τῇ κρίσει (π ἄ ν τ ω ς ἐν τῷ συνθετικῷ συλλογισμῷ) ἡ θέσις ὁ ρ μ ᾶ τ α ἰ κατὰ φυσικὸν νόμον ἐκ τῆς «θεμελιώδους θέσεως» ἄρα ἐκ τοῦ ὑποκειμένου. Κατόπιν ὁ χαρακτήρ τῆς κρίσεως ὡς «πράξεως» (τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Kant ἰδιαιτέρως ἐτόνισε) μεταφέρεται, κατ' εὐνόητον ἀναλογίαν, πρωτίστως ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ πράξις αὕτη τῆς θέσεως δύναται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου. Καὶ οὕτω ἐν τέλει ἐξηγεῖται ἡ ἔκφρασις τῆς σχέσεως μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου ὡς ἡ τοῦ ἐνεργοῦντος πρὸς τὴν ἐνέργειαν.

Ἐὰν ἤδη ἐν τῷ προκειμένῳ εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ θεωρήσωμεν ὅτι δὲν ἐδικαιολογήθησαν ἀρκούντως ῥιζικῶς τὰ συναχθέντα συμπεράσματα, τοῦθ' ὅπερ κατ' οὐσίαν ἔχει γίνεαι διὰ τῶν προηγηθεισῶν θεμελιωδῶν διασαφήσεων, κατὰ πολὺ μείζονα λόγον δύναται νὰ φανῆ ὅτι οὐδόλως ἐθίξε τὴν οὐσίαν τοῦ προβλήματος ἡ ἐπακολουθοῦσα ἐξήγησις περὶ τοῦ ἐσφαλμένως κρίνειν. Λεγόμενόν τι εἶνε ἀληθὲς ἐφ' ὅσον περὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶνε λέγει ὅτι εἶνε, ἐσφαλμένον δὲ ὅταν περὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε, συνεπῶς—ἀφοῦ τὸ Μὴ - Εἶναι ἐδηλώθη ὅτι σημαίνει τὸ Εἶναι ἄλλως—περὶ ἑτέρου ἢ ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶνε, λέγει ὅτι εἶνε. Ἦδη ἀπεδείχθη ὅτι τὸ Μὴ - Εἶναι (ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ εἶναι ἄλλως) ὑπάρχει, ὑπάρχει ἄρα καὶ τὸ ἐσφαλμένως λέγειν (263 Β). Βεβαίως ἡ ἐννοια τοῦ εἶναι - ἄλλως εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος διὰ νὰ δυνηθῆ τις νὰ εἴπῃ ἄλλο τι ἢ τὸ ἀληθές· ἀλλ' ὁ ὅρος οὗτος δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ἐσφαλμένως κρίνειν· διὰ τοῦ ὅρου τούτου δὲν ἐξηγεῖται πῶς τὸ λέγειν ὅτι τι εἶνε - ἄλλως ὑπεισέροχεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ λέγειν ὅτι εἶνε οὕτω, ἢ καὶ τἀντίστροφον· πῶς εἶνε

δυνατόν, ὄχι ἀπλῶς νὰ λεχθῆ γενικῶς τι τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε τ. ἔ. τὶ διάφορον ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶνε, ἀλλὰ τοῦτο τὸ διάφορον νὰ λεχθῆ ὡς τὸ αὐτό, τοῦτο τὸ μὴ ὄν ὡς ὄν· ἄλλως τε αὐτὸς οὔτιος ὁ Πλάτων διετύπωσε ἐν 236 D πολὺ ὀρθότερον τὸ πρόβλημα. Τὸ διαφόρως ὄν ἀπεδείχθη ἕξ ἴσου ἀληθῶς ὄν ὡς καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε οὔτω ἢ οὔτω· ἐὰν ἄρα τὸ λέγειν ἐσφαλμένως σημαίνει ἀπλῶς τὸ λέγειν ἄλλο τι, τότε δι' αὐτοῦ ἐπίσης θὰ ἐλέγετο ἀληθές τι. Συνεπῶς ἢ διὰ τῆς προηγηθείσης συναγωγῆς ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Μὴ-εἶναι δὲν ἐξηγεῖ τὸ ἐσφαλμένως λέγειν. Μᾶλλον θὰ ἠδύνατο τὸ ἐσφαλμένως λέγειν νὰ φαίνεται σημαῖνον τὸ λέγειν τι τὸ ὁποῖον κατ' οὐδένα λόγον εἶνε· ἀλλὰ τότε θὰ ἐφαίνετο τοῦτο ὡς προϋποθέτον ὅτι ὑπάρχει τὸ ἀπόλυτον ἐκεῖνο Μὴ-εἶναι περὶ τοῦ ὁποῖου τοῦναντίον ἀπεδείχθη ὅτι δὲν δύναται νὰ λήβῃ χώραν, ὅτι ἐν γένει εἶνε ἀδύνατον νὰ νοηθῆ. Ἀλλὰ τότε πάλιν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν τὸ ἐσφαλμένως κρίνειν.

Διὰ νὰ λύσωμεν ὀρθῶς τὸ πρόβλημα καὶ ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὰς προϋποθέσεις τοῦ Πλάτωνος, ἀνάγκη νὰ δομηθῶμεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ φαίνεσθαι σημαίνει πράγματι σχετικὸν εἶναι τὸ ὁποῖον ὑποκειμενικῶς διὰ τὸν κρίνοντα ἀληθῶς λαμβάνει χώραν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην πάντοτε εἶνε ἢ περιλαμβάνει τῶντι ἢ πλάνη καὶ τὸ ψεῦδος πραγματικόν τι, θετικόν τι. Ἀκριβῶς δι' αὐτὸ δὲν ἐγκείται ἐν τούτῳ καὶ τὸ ἐσφαλμένον τῆς κρίσεως· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ ὅτι δὲν κατανοεῖται τὸ σχετικὸν μόνον κύρος τοῦ λεγομένου καὶ ὑποστηρίζεται ἢ πραγματικὴ ὑπαρξις ἐκείνου τὸ ὁποῖον φαίνεται ὡς ὑπάρχον, ἄνευ τοῦ περιοριστικοῦ ὄρου ὑπὸ τὸν ὁποῖον καὶ μόνον ὑπάρχει ἀληθές τι, κατόπιν δὲ ἐξεταζόμενον ἀπὸ νέας ἀπόψεως μὴ περιοριζομένης εἰς τὴν περὶ τῆς ὁποίας πρόκειται σχέσιν, ἀλλὰ πέραν αὐτῆς ἐξικνουμένης, ἀναγνώριζεται ἢ προηγηθεῖσα κρίσις ὡς ἐσφαλμένη, τοῦτέστιν ὡς ἰσχύουσα μόνον ὑπὸ περιορισμὸν μὴ προηγουμένως κατανοηθέντα, καὶ ὡς διάφορος ἐκείνου τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ περὶ τοῦ πράγματος εἴτε ἐν γένει εἴτε ὄχι ὑπὸ τὸν προκείμενον περιορισμὸν. Οὔτω, πράγματι, ἐσφαλμένως κρίνειν σημαίνει μόνον κρίνειν ἄλλως· ἢ δὲ ἐσφαλμένη κρίσις εἶνε, τ. ἔ. λαμβάνει χώραν καὶ μάλιστα ἰσχύει πραγματικῶς—ἀλλ' ὑπὸ τὸν μὴ κατανοηθέντα ὑπὸ τοῦ κρίνοντος περιορισμὸν—καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ κύρους μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ ἢ ἐναντι αὐτῆς ἰσταμένη ἀληθινὴ κρίσις.

Τὰ πρῶτα τοῦλάχιστον στοιχεῖα τῆς λύσεως ταύτης τοῦ προβλήματος δυνάμεθα νὰ εὑρωμεν εἰς τὰ τελευταῖα μέρη τοῦ «Παρμενίδου» τοῦ ὁποῖου ἄρα τὰ μέγιστα βάθη δὲν φθάνει εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ «Σαρπηστής». Ὅπωςδήποτε πλησιάζει πρὸς τὴν λύσιν ταύτην πᾶν ὅ,τι τελειωτικῶς ἀπεδείχθη ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀμέσως ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν χρησιμοποιοηθεῖσαν ἔννοιαν τοῦ «φαίνεσθαι». Ἀπὸ τῆς ρήσεως, δηλονότι τοῦ «λόγου», γίνεται μετάβασις κατὰ πρῶτον εἰς τὴν κρίσιν (δόξαν) τοῦ

ὅπερ ἐρμηνεύεται ὡς ἐξῆς ἐν τελείᾳ συμφωνίᾳ πρὸς τὸν «Θεαίτητον» (189 ε): τὸ διανοεῖσθαι (*διάνοια*) εἶνε ἐσωτερικὸς ἄφωνος τῆς ψυχῆς διάλογος τοῦ ὁποίου τὸ τέλος (*ἀποτελεύτησις*) εἴτε καταφατικὸν εἴτε ἀποφατικὸν καλεῖται *δόξα* (264 A). τὴν λέξιν «δόξα» μόνον διὰ τῆς λέξεως συλλογισμὸς, κρίσις, ὡς καὶ εἰς τὸν «Θεαίτητον» 187 A. (ἀνωτ. σελ. 109) δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον λέγομεν ὅτι «φαίνεται» (*φαντασία, φαίνεται δ λέγομεν*, 264 AB) εἶνε τὸ αὐτὸ ψυχικὸν γεγονὸς (ἢ κρίσις) ὅταν δὲν προσέρχεται ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ἰδίας ἐν τῇ ψυχῇ συνοχῆς, ἀλλ' ἐμφανίζεται τῇ μεσολαβήσει αἰσθήσεώς τινος. Κατὰ ταῦτα τὸ «φαινόμενον» εἶνε ἀληθῶς ἐνέργεια τῆς κρίσεως ἢ ὁποία ὅμως παρουσιάζεται τῇ μεσολαβήσει ἢ τῇ προκλήσει αἰσθήσεώς τινος. Εἶνε κρίσις ἀφορῶσα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται τις, ὅτι τοὔτέστι δι' αὐτὸν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω καὶ ὄχι ἄλλως. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως ἀληθὲς ψυχικὸν γεγονὸς (πάθος), ἢ δὲ ῥῆσις τοῦλάχιστον ἢ ὁποία ἤθελεν ἐκιρράσει αὐτὸ μόνον ὡς τοιοῦτον ψυχικὸν γεγονὸς τ. ἔ. ὡς τι τὸ ὁποῖον φαίνεται καὶ ὄχι ὡς ὄν, θὰ ἦτο τελείως ἀληθές. Ἐὰν τοὔναντίον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φαίνεται λεχθῆ ὄχι ἀπλῶς ὡς τι φαινόμενον ἀλλ' ὡς τι ὄν, καὶ πάλιν τότε τὸ θετικὸν περιεχόμενον τοῦ λεγομένου εἶνε ἀληθές, τὸ δὲ σφάλμα ἔγκειται ἐν τῇ μὴ κατανόησει τοῦ περιορισμοῦ ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶνε ἀληθές. Ἡ ἐσφαλμένη κρίσις στηρίζεται ἄρα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὄχι ἐπὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ νὰ κατανοήσῃ τις τὸ ἀπολύτως μὴ ὄν ἀλλὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς θετικῆς γνώσεως ἀληθοῦς τινος καὶ πραγματικοῦ, δεύτερον ἐπὶ τῆς μὴ γνώσεως τῆς ὀρισμένης σχέσεως ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ μόνη εἶνε τοὔτο ἀληθές τι καὶ πραγματικόν. Θὰ ἤρκει συνεπῶς νὰ γενικεύσωμεν τὰ λεχθέντα ἐπεκτείνοντες αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης κρίσεως ἐν γένει—πρᾶγμα εὐκόλως δυνάμενον νὰ δικαιολογηθῆ—διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν ἀνωτέρω ὀρθοτέραν λύσιν τοῦ προβλήματος.